

Natura 2000-handleplan 2016-2021

Store Øresø, Sortesø og Iglesø

Natura 2000-område nr. 122 | Habitatområde H106

FAABORG-MIDTFYN
KOMMUNE

Kolofon

Titel Natura 2000-handleplan 2016-2021
Store Øresø, Sortesø og Iglesø

Udgiver Faaborg-Midtfyn Kommune
Natur og Landskab
Mellemgade 15
5600 Faaborg
www.fmk.dk

Udgivelsesår 2017

Redaktion Faaborg-Midtfyn Kommune
Tekst Karin Skovhus, biolog
Opsætning Gitte Jensen

Copyright Faaborg-Midtfyn Kommune

Billeder Erik Vinther (forside, 6)
Kasper Nowack (s. 9)

Må citeres med kildeangivelse

Indholdsfortegnelse

Resumé	4
Baggrund	4
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan 2010-15	5
Behov for indsats i planperiode 2016-2021	6
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats	8
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	8
Miljøvurdering af handleplanen	9
Bilag 1: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	10
Bilag 2: Naturtyper på udpegningsgrundlag	11
Bilag 3: Kort med kortlagte habitatnaturtyper	12
Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber mm.	13

Resumé

Handleplanen for Natura 2000-området nr. 122 for Store Øresø, Sortesø og Iglesø beskriver den indsats, der skal igangsættes i habitatområdet H106 inden udgangen af 2021. Handleplanen er en udmøntning af den statslige Natura 2000-plan for området, der dækker anden planperiode 2016-2021.

MÅLET er, at Store Øresø og Sortesø sikres en god vandkvalitet, og en artsrig vegetation. Forekomsterne af hængesæk udvides og sammenkædes om muligt, og det samlede areal af naturtypen øges. Omkring Store Øresø genskabes lysåbne rigkær og kildevæld hvis muligt. Desuden at naturtyperne har en god-høj natur/skovtilstand, en hensigtsmæssig drift og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

INDSATSEN i denne planperiode er rettet mod at sikre en fortsat pleje af de eksisterende lysåbne områder med habitatnatur med hængesæk og dermed fastholde og videreføre indsatsen fra 1. planperiode.

Baggrund

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for 2. planperiode 2016-2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan nr. 122 for Store Øresø, Sortesø og Iglesø.

Handleplanen er udarbejdet af Faaborg-Midtfyn Kommune.

Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-2021 gælder således fortsat, men gengives i denne plan af hensyn til overskueligheden. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Handleplaner

Handleplanen gør rede for, hvordan Natura 2000-planen for Store Øresø, Sortesø og Iglesø med indsatsprogram vil blive gennemført i 2. planperiode, der dækker 2016-2021. Handleplanen må ikke stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.

En handleplan skal indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevarerministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal ikke omfatte indsatsen for at forbedre vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande, da det sker gennem indsatsen i vandplanlægningen. Ligeledes sker indsatsen for reduktion af kvælstofdeposition gennem husdyrbekendtgørelsen mv. og skal ikke indgå i Natura 2000-handleplanerne.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Natura 2000-planerne og handleplanerne er bindende for myndighederne, men regeringen lægger til grund, at den konkrete indsats i videst muligt omfang gennemføres ved frivillige virkemidler, som staten stiller til rådighed.

De økonomiske rammer for gennemførelse af handleplanerne fastlægges i økonomiaftalen mellem regeringen og Kommunernes Landsforening (KL).

Forklaring af Natura 2000-begreber fremgår af bilag 4.

Handleplanen er lavet med baggrund i Miljømålsloven¹ og bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner².

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan 2010-15

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende perioden arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Lysåbne naturtyper

Den konkrete indsats har i 1. planperiode været koncentreret om Iglsø mose. Iglsø mose med tilstødende arealer er med 1-3 års mellemrum blevet ryddet for uønsket opvækst af primært birk. Der ryddes således et væsentlig større areal, end selv hængesækken. Desuden har kommunen forbedret/repareret lukningen af afløbet/dræningen af mosen, som det tidligere Fyns Amt lavede som en del af naturgenopretningen af mosen.

Det er vurderet, at udvidelse af rigkær ved bl.a. Store Øresø ikke naturmæssigt er muligt inden for det udpegede Natura 2000-område. Ligeledes er det vurderet, at det ikke er muligt at udvide arealet med naturlig træfri hængesæk inden for Natur 2000-området.

Handleplanen 2010-2015 vurderes derfor i det store og hele at være gennemført for de lysåbne naturtyper mv.

Tabel 1 viser en oversigt over de realiserede projekter inden for Natura 2000-området.

TABEL 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler modtaget fra staten til opgaven (DUT-midler)

Indsats	Planlagt indsats	Realiseret indsats
Lysåbne habitat naturtyper:		
Rydning af uønsket opvækst: Hængesæk	0,3 ha	0,3 ha
Forbedret hydrologi	0,3 ha	0,3 ha
Anden natur		
Rydning af uønsket opvækst		2 ha
Forbedret hydrologi		2 ha

1. Bekendtgørelse af lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven), Lovbekendtgørelse nr. 119 af 26/01/2017.

2. BEK nr. 944 af 27/06/2016 om kommunalbestyrelsens Natura 2000-handleplaner.

Indsats for hængesæk og skovbevokset tørvemose er ikke omfattet af støtteordningerne fra Landdistriktsordningen under NaturErhvervstyrelsen

Alle indsatser er udført på privatejede arealer. Der er ikke kommunalt eller statsligt ejede arealer i området.

Skovnaturtyper

Indsatsen for skovnaturtyper mv. opgøres samlet i forbindelse med udløb af skovhandleplanerne i 2021, og indgår derfor ikke i denne opgørelse. Dette uanset, at indsatsen for skovenaturtyper uden fredsskovspligt er en del af de kommunale handleplaner.

Det skyldes, at indsatsen for skov med fredsskovspligt, der udgør langt den største del af indsatsen for skovnaturtyper, er en del af de statslige skovhandleplaner, der er 12-årige og dækker hele perioden 2010-2021. Styrelsen for Natur- og Vandforvaltning administrerer de støtteordninger, der findes for etablering af skovtypebevarende drift og pleje, urørt skov, forbedring af hydrologi samt sikring af redetræer. Tilskudsordningerne til indsatsen fortsætter i næste planperiode

Det er derfor mest hensigtsmæssigt at opgørelsen sker samlet, og indsatsen fra 1. planperiode videreføres derfor i 2. planperiode.

Behov for indsats i planperiode 2016-2021

Den statslige Natura 2000-plan for Natura 2000-område nr. 122 Store Øresø, Sortesø og Iglesø beskriver de konkrete mål for indsatsen og et indsatsprogram med bindende retningslinjer for indsatsen i planperioden.

Indsatsen i 2. planperiode er rettet mod at sikre en fortsat pleje af de eksisterende lysåbne områder med habitatnatur med hængesæk og dermed fastholde og videreføre indsatsen fra 1. planperiode. Indsatsen med at rydde uønsket opvækst på hængesækken i Iglesø mose skal fortsætte.

Indsatsprogrammet og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 1, og en oversigt over naturtyper på udpegningsgrundlaget i bilag 2.

Udsigt over Sorte Sø

På baggrund af den statslige plan og basisanalyse har kommunen vurderet, at der er behov for nedestående konkrete forvaltningstiltag, jf. tabel 2. Hvor igangsatte indsætter fra handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i sin helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag. Dette gælder også indsatsen for skovnaturtyper på ikke-fredsskovspligtige arealer.

Den konkrete indsats forventes - i lighed med 1. planperiode - i stort omfang gennemført ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til Landsbrugs- og Fiskeristyrelsen og - for skovbevoksede arealer - til Miljøstyrelsen.

I tabel 2 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte habitatnaturtyper. Indsatsens præcise omfang i planperioden vel bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at arealer med habitat-natur ikke går tilbage, og at deres tilstand samlet set ikke forringes i planperioden.

TABEL 2. Behov for forvaltningstiltage for habitat naturtyper

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over behov		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne habitatnaturtyper: Genrydning af uønsket opvækst	0,3 ha	0 ha	0,3 ha
Skov uden fredsskovspligt: Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	-	2 ha
Urørt skov	-	-	0 ha
Forbedring af hydrologi	-	-	0 ha

Note: Indsatsen for skov uden fredsskovspligt er videreført fra 1. planperiode, da indsatsen opgøres sammen med skovhandleplaner, der dækker hele perioden 2010-2021.

Opgørelsen af arealer med behov for indsats er baseret på Naturstyrelsens kortlægning i 2010-2012, som den fremgår af basisanalysen, der kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside. Opgørelsen af indsatsbehovet kan ikke sammenlignes med de tilsvarende opgørelser i den forrige handleplan, der var baseret på Naturstyrelsens kortlægning i 2004-2006. Det skyldes, at udsving i både antallet af habitat-naturtyper, deres areal og tilstand i flere tilfælde skyldes større detaljeringsgrad og ændringer i kortlægningsmetode og ikke reelle ændringer i naturtilstanden. Disse forhold er omtalt i de enkelte basisanalyser.

Videreførelse af skovhandleplanerne 2010-2021

Indsatsen for skovnaturtyperne i fredsskov indgår i skovhandleplanerne, der er 12. årige og derfor også dækker næste planperiode frem til 2021. Indsatsen videreføres og gengives her for at have det hele samlet. Miljøstyrelsen er myndighed for skovhandleplanerne.

TABEL 3. Videreførelse af behov for forvaltningstiltag fra skovhandleplanerne, der dækker perioden 2010-2021. Omfatter skove med fredsskovspligt. Miljøstyrelsen er handleplanmyndighed

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	-	6 ha
Urørt skov	-	-	0 ha
Forbedret hydrologi	-	-	0 ha

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

De statslige Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- Færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- Skabe sammenhæng i naturen
- Levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 2 og 3).

Nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Kommunalbestyrelsen vil prioritere at fortsætte samarbejdet med lodsejere, organisationer og foreninger mv. omkring arbejdet med at realisere handleplanen.

I gennem hele handleplanperioden vil kommune prioritere at sikre og fortsætte indsatsen fra 1. planperiode omkring rydning af hængesækken i Iglesø mose og hensigtsmæssig pleje af de tilstødende arealer.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Kommunalbestyrelsen vil - i lighed med første planperiode - prioritere at fortsætte samarbejdet med interessenterne, der udgøres af lodsejere, organisationer og foreninger mv. omkring arbejdet med at realisere handleplanen.

I **udarbejdelse af handleplanerne** er Det Grønne Råd i kommunen blive inddraget og hørt. Her deltager en lang række interesseorganisationer og foreninger med interesse i det åbne lands forvaltning.

Omkring **den konkrete gennemførelse af planen** vil kommunen:

Pleje af eksisterende naturtyper

Indsatsen er baseret på, at de enkelte lodsejere selv søger NaturErhvervstyrelsen om EU-tilskud til naturpleje i form af rydning og afgræsning/høslæt. Kommunen vil fortsat bidrage til at fremme ordningerne ved at informere og koordinere mv. Kommunen vil prioritere fortsat at følge op og fastholde dialog med og mellem lodsejere/naturgræssere for at bidrage til og sikring af optimal pleje. Som en del af dette prioriterer kommunen at bidrage til at sikre naturplejenetværk for lodsejere og naturgræssere omkring erfaringsudveksling mv.

Projekter

Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget gennem en transparent og involverende proces. Metoden vil afhænge af projekttype, projektets størrelse og antal lodsejere.

Lodsejerne vil i alle tilfælde blive inddraget i processen fra tidligt i planlægningen af indsatsen til beslutningen om at iværksætte. Inddragelsen vil ske gennem fælles møder/markvandring og gennem kontakter til hvert enkelt deltager.

Øvrige interessenter holdes orienteret med mulighed for at komme med input. Dette vil primært ske ved, at Det Grønne Råd løbende blive orienteret om og have lejlighed til at drøft fremdrift i realisering af planen. Dette sker primært på de to ordinære møder, der afholdes i rådet hvert år.

Miljøvurdering af handleplanen

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10/12/2015). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Natura 2000-handleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede naturplaner. Da Natura 2000-handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Hængesæk i Iglesø mose

Bilag 1

Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på ca. 16 ha. Området består af 3 separate arealer i et skovrigt område af "De fynske Alper" tæt på Faaborg. Området er et randmorænelandskab som er præget af en næringsfattig jordbund. Sortesø er en lille, forholdsvis dyb sø med et areal på 1,2 ha. Det er en næringsfattig og brunvandet sø, som er en meget sjælden naturtype på Fyn. Søen omgives af en bræmme af hængesæk og skovbevokset tørvemose. Sorte Store Øresø er en lavvandet sø med et areal på 6,4 ha, mens Iglesø er en lille mose/hængesæk udviklet ud fra en sø. Mosen er antagelig under udvikling mod en egentlig højmosé. Området udgør et vigtigt naturområde med naturtyper og plantearter som er relativt sjældne på Fyn.

Målsætningen

Målet er, at Store Øresø og Sortesø sikres en god vandkvalitet, og en artsrig vegetation. Forekomsterne af hængesæk udvides og sammenkædes om muligt, og det samlede areal af naturtypen øges. Omkring Store Øresø genskabes lysåbne rigkær og kildevæld hvis muligt.

Naturtyperne har en god-høj natur/skovtilstand, en hensigtsmæssig drift og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Indsatsprogrammet

Indsatsprogrammet fra Natura 2000-planen er gengivet i sin helhed herunder.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-2015 og videreføres i denne plan.

Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
3. Projektindsatser, som f.eks. hydrologiindsats, igangsatte LIFE-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-2015 afsluttes.
4. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
5. Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af projektarealer.
6. Skovnaturtyper på ikke-fredsskovpligtige arealer sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.

Bilag 2

Naturtyper på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 122:

TABEL 1. Naturtyper på udpegningsgrundlaget. Naturtypenummer henviser til talkoder i habitatdirektivets bilag 1 og 2*

Naturtype nr.	Naturtype	Handleplanmyndighed		I alt (ha)
		Faaborg-Midtfyn Kommune	Miljøstyrelsen	
3150	Næringsrig sø	6		6
3160	Brunvandet sø	1		1
7140	Hængesæk	1		1
7230	Rigkær			
91D0	Skovbevokset tørvemose		2	2
91E0	Elle- og askeskov	1,5	4	6
I alt*		10	6	16

* Omfatter ikke offentlige arealer hvor ejeren gennemføre Natura 2000-planen i egen plejeplan.

Bilag 3

Kort med kortlagte habitatnaturtyper

Bilag 4

Forklaring af Natura 2000-begreber mm.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal og på Miljø- og Fødevareministeriets hjemmeside. Der er mere information om Natura 2000 på Miljøstyrelsens hjemmeside.
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlaget fremgår af hver enkelt Natura 2000-plan. Planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside.
Naturtyper	Naturtyper er land- eller vandområder, som er kendetegnet ved en række arter og strukturer. I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper, 7 sø- og vandløbsnaturtyper, 8 hav- og tidevandsafhængige naturtyper og 10 skovnaturtyper. En nærmere beskrivelse af de enkelte naturtyper kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside.
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR.
Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand.</p> <p>Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>

<p>Gunstig bevaringsstatus</p>	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande.
<p>Natura 2000-plan</p>	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 252 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside.</p>
<p>Natura 2000-handleplan</p>	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Miljøstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.</p>
<p>Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner</p>	<p>Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.</p>
<p>Invasive arter</p>	<p>Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.</p>